

Leiðbeining til lærarar

Týskt

framhaldsmál – A-stig

Krøvini til lærugreinina týskt framhaldsmál A-stig eru ásett í námsætlanini í týskum og í stöðisnámsætlanini. Í hesi leiðbeiningini eru frágreiðingar um nøkur av hesum settu krøvum. Sitat úr galdandi námsætlanum eru markað við skáksskrift.

Tilhoyrandi skjøl

- Námsætlan – Týskt 8-A
- Stöðisnámsætlan
- Leistur – eftirmeting og afturboðan
- Leistur – lestrarætlan fyri lærugrein
- Leistur – undirvísingargongd

Innihaldsyvirlit

1. Kjarnaøki.....	3
1.1. Talaða málið	3
1.2. Skrivaða málið.....	4
1.3. Málkunnleiki	4
1.4. Mentan og samfelag	5
2. Førleikamál	5
2.1. Faklig førleikamál – lurtifatan.....	6
2.2. Faklig førleikamál – lesifatan.....	6
2.3. Faklig førleikamál – taluførleikar.....	7
2.4. Faklig førleikamál – skriviførleikar	8
2.5. Faklig førleikamál – málfatan	8
2.6. Faklig førleikamál – mentanarfatan	9
3. Eftirmeting og próvtøka	9
3.1. Eftirmeting og afturboðan	9
3.2. Støðumet, ársmet og royndarmet.....	10
3.3. Skrivlig próvtøka á A-stigi - framhaldsmál.....	10
3.3.1. Dømingargrundarlag – skrivlig próvtøka	11
3.3.2. Próvtalslýsing – skrivlig próvtøka	12
3.4. Munnlig próvtøka á A-stigi – framhaldsmál	13
3.4.1. Dømingargrundarlag – munnlig próvtøka	15
3.4.2. Próvtalslýsing – munnlig próvtøka.....	16
4. Ársætlan og undirvísingargongdir	17

1. Kjarnaøki

Týskt á A-stigi – framhaldsmál hevur fyra ymisk kjarnaøki. Økini umskarast og virka fyri ein stóran part saman í undirvísingini

- Talaða málið
- Skrivaða málið
- Málkunnleiki
- Mentan og samfelag

Týskt C-A

Kjarnaøkini umskarast, soleiðis at skilja, at flestu tekstir og arbeiðshættir hava eyðkenni frá meira enn einum kjarnaøki. Tískil verður fyri tað mesta arbeið á fleiri kjarnaøkjum samstundis, hóast denturin kann liggja á ávísimum kjarnaøki.

Mælt verður til, at næmingarnir í týskum framhaldsmáli A til samans lesa tað, sum svarar til umleið 300-400 síður av ástøði og tekstum, herímillum eisini margháttaðum tekstum, t.e. umleið 100-150 síður um árið. Síðutalið er leiðbeinandi, soleiðis at skilja, at tað ikki er ætlanin, at lærarar skulu telja allar síður og uppgeva síðutøl í undirvísingarfrágreiðingunum. Síðutalið er í sjálvum sær ikki avgerandi fyri, hvussu nógv tíð verður brúkt til undirvísing og arbeiði við ymsu tekstunum, og rúm skal eisini vera fyri at arbeiða við margháttaðum tekstum, sum ikki hava síðutøl.

Arbeitt kann vera við umleið 5-8 høvuðsevnum, t.d. byrja við gerandisevnum sum: kærleiki, familja, ungdómur, ævintýr og síðan fara yvir í evni, sum eru meira ítøkilig fyri lærugreinina, t.d.: romantikkur, DDR, nasisma, migrantbókmentir o.s.fr.

1.1. Talaða málið

Kjarnaøkið talaða málið snýr seg í týskum um, at næmingurin mennir sínar samskiptisførleikar í týskum. Hetta kjarnaøkið fevnir tí um at lurta, tosa og leggja fram í ymiskum felagsligum høpi. Í undirvísingini skal tí hugt verða at ymiskum samskiptissnildum og ymiskum lurti- og taliháttum. Umráðandi er, at tosað verður á týskum máli í størst móguligan mun í undirvísingini.

Týskt C-A

Serliga í byrjanini eigur høvuðsdentur at verða lagdur á kommunikativa partin, har næmingarnir fáa móguleika at ognar sær týsk orð og hugtøk, sum stuðla undir virkisføri, t.e. funktionalitet. Mál er altíð samskipti, og mál hevur altíð eina funksjón í menniskjaligum sambondum. Við at arbeiða við innihaldi, sum er viðkomandi fyri næmingarnar, ber til at skapa ein kommunikativan tørv hjá næmingunum, soleiðis at tey verða motiverað til at luttaka í samskipti um eitt ávíst evni.

Grundfatanin í hesi kommunikativu tilgongdini er, at ein lærir at samskipta við at samskipta; samskipti er sostatt um somu leið bæði førleikamál og amboð í undirvísingini.

1.2. Skrivaða málið

Kjarnaækið skrivaða málið snýr seg um, at næmingurinn mennir sínar lesi- og skrifvörleikar í týskum. Hetta kjarnaækið fevnir um at lesa, fata og skriva við stöði í ymiskum tekstslögum úr týskmæltum ökjum. Í hesum sambandi verður arbeitt við ymiskum lurti- og lesiháttum og hókandi hjálparmiðlum. Kjarnaækið skrivaða málið snýr seg sostatt eisini um stigvíst at víðka um orðfeingið, umframt viðgerð av tekstum, og er á tann hátt eisini við til at stuðla upp undir talaða málið.

Týskt C-A

Fyri at rökka teimum fakligu vörleikamálunum, sum eru sett í lærugreinini, skulu næmingarnir arbeiða við einum fjølbroyttum úrvali av ótillagaðum týskmæltum fiktivum og ikki-fiktivum tekstslögum, sum snúgva seg um týðandi mentanar-, søgu- og samfelagsviðurskifti í Týsklandi, bæði fyri og eftir 1945. Harumframt skal teksttilfar um viðurskifti í týskmæltum londum uttan fyri Týskland verða tikið við.

Í námsætlanini er krav um, at tekstirnir eru ótillagaðir, t.e. at ongar broytingar verða gjørdar í tekstinum við tí endamáli at broyta torleikastigið. Tekstir kunnu tó verða gloseraðir, og teir kunnu eisini verða nýttir í úrdragi, um hetta verður gjørt greitt.

Stöði verður tikið í víðkaða teksthugtakinum, t.e.:

Víðkað teksthugtak

“Tekstur er ein og hvør frásøgn ella samanhangandi sekvensur, ið er tongdur at einum ávísuðm øki, og sum í arbeiðinum við eini uppgávu gevur høvi til málsligt virkseml” (umsett úr Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR)).

Við teksti verður sostatt meinað við eina røð av tekstslögum og miðlum: skrivað og talgilt; visuelt og auditivt. Undirvísingin eigur tí ikki einans at byggja á skrivaðan tekst, men fevna um eitt breitt úrval av analogum og talgildum tekstum, herímillum eisini filmsbrot, ljóðbrot og myndir.

Skrivliga arbeiðið eigur at skipast soleiðis, at avrikini avspegla torleikastigið í undirvísingin hvat víðvíkur longd, máli og innihaldi. Á henda hátt er ein natúrlig progressión í skrivliga arbeiðinum.

1.3. Málkunnleiki

Kjarnaækið málkunnleiki snýr seg um, at næmingurinn gjøgnum tekstir og samskifti fær innlit í og lærir seg grundleggjandi týskar ljóðreglur, bendingar og setningsbygnað, umframt at komið verður inn á semantikk í fremmandamálsligum høpi. Grundleggjandi kunnleiki til ein málbygnað styrkir samskiftisvörleikan og mennir málfatan næminganna sum heild.

Undirvísingin í mállæru eigur í størstan mun at verða tongd at arbeiðinum við øðrum partum av undirvísingini, til dømis tekstlesnaði og munnligum og skrivligum samskipti, soleiðis at næmingarnir læra mállæru í veruligum samanhangum og støðum, har málið verður nýtt í verki.

Málkunnleiki snýr seg eisini um, at næmingarnir verða tilvitaðir um egnan læringartørv, og hvussu ymiskar snildir og amboð kunnu vera við til at menna tann partin av týska málinum, sum næmingurin hevur tørv á at styrkja. Tað kunnu vera snildir sum t.d. lurti-, lesi- og samskiptissnildir, ella við at vísa á tilfar, filmar/seriur, fremmandamálsforrit, tónleik og annað, har næmingarnir sjálvir kunnu menna týska málið.

1.4. Mentan og samfelag

Kjarnaøkið mentan og samfelag snýr seg um, at næmingurin fær eina tilvitaða fatan av mentan og samfelagi í londunum, har týskt er høvuðsmál. Í hesum kjarnaøki verður sostatt arbeitt við hóskaði evnum, sum eyðkenna mentan og samfelag í týskmæltum londum og økjum. Undirvíst verður tí í einum breiðum úrvali av tekstum á ymiskum torleikastigum frá nýggjari og eldri tíð um almenn, mentanarlig og samfelagslig evni. Týðandi mentanarlig og samfelagslig viðurskipti í týskum máløkjum verða tikin við upp í undirvísingina.

Týskt C-A

Undirvísingin eigur at byggja á eitt breitt mentanarhugtak. Tað vil siga, at næmingarnir gjøgnum undirvísingina skulu fáa innlit í, at har finst ikki *ein* homogen týskmælt mentan, men at talan er um mentanarligt fjølbroytni og ymiskleika. Eitt nú kann arbeitt verða við evnunum *Gastarbeiter/multikulturelles Deutschland* ella ymiskleika í hugburði til egna søgu og mentan.

Við at menna fremmandamálsfærleika næminganna og teirra kunnleika til onnur lond hevur undirvísingin í fremmandamáli ein miðsavnandi leiklut í menningini av tvørentanarligum færleikum.

Ein breið fatan av mentanini hjá øðrum, eins væl og egnari mentan, verður ment gjøgnum fremmandamálið, herímillum gjøgnum eitt fjølbroytt úrval av evnum og týskmæltum tekstum, sum snúgva seg um mentanarligar, søguligar og samfelagsligar umstøður í týskmæltum økjum.

2. Førléikamál

Fakligu førléikamálini eru orðað eftir besta próvtali, soleiðis at skilja, at um næmingurin hevur ognuð sær førléikamálini væl og virðiliga, fær næmingurin próvtalið 12. Eins og kjarnaøkini umskarast ymsu fakligu førléikamálini, og í flestu førum verður arbeitt við fleiri førléikamálum samstundis.

Førleikarnir verða ognaðir gjögnum undirvísingarevnini í kjarnaækjunum umframt við fjölbroyttum arbeiðsháttum og samspæli við aðrar lærugreinir, t.á ið tað ber til. Tí er umráðandi, at hugsað verður um fakligu førleikamálini saman við innihaldinum og arbeiðsháttunum, t.á ið undirvísingin verður skipað.

Fakligu førleikamálini í týskum kunnu flokkast í seks yvirskipað fremmandamálslig førleikaøki:

1. **Lurtifatan**
2. **Lesifatan**
3. **Taluførleikar**
4. **Skriviførleikar**
5. **Málfatan**
6. **Mentanarfatan**

Førleikarnir í týskum framhaldsmáli A svara til B2 í [evropeiska CEFR-stiganum](#). CEFR-stigin (Common European Framework of Reference for Languages) er ein skipan til at lýsa og meta um málførleikar. CEFR-stigaskipanin varð ment av Evroparáðnum við tí endamáli at skapa eina felags evropeiska skipan til málundirvísing, læring og eftirmeting.

Stigaskipanin er býtt sundur í seks stig: A1 og A2 (grundstig), B1 og B2 (ávegis), og C1 og C2 (væl ávegis).

2.1. Faklig førleikamál – lurtifatan

- *at lurta eftir og skilja talað týskt mál um kend evni, miðlað gjögnum ymiskar miðlar*

Týskt A - framhaldsmál

Førleikin at lurta verður støðugt mentur í undirvísingini við samrøðum í flokkinum, men eisini gjögnum miðvísar venjingar, har ymiskir mátar at lurta verða vandir, t.d. at lurta eftir einum ljóðbroti og finna ávísar upplýsingar. Á tann hátt stuðlar arbeiðið við lurtifatan eisini kravinum um at nýta víðkaða teksthugtakið, umframt at tilíkar venjingar eru ein kelda til autentiskt og aktuelt týskt mál. Umráðandi er, at næmingarnir hoyra týskt mál í undirvísingini, t.d. við at undirvísarin tosar týskt við tey.

Arbeiðið við lurtifatan kann við fyrimuni verða knýtt at arbeiðinum við orðfeingi, eins og arbeiðinum við munnliga og skrivliga partinum, t.d. at tey lurta eftir onkrum, fyri síðan at svara onkrum spurningum munnliga/skrivliga. Á tann hátt fær ein næmingarnar at lurta meira aktivt.

2.2. Faklig førleikamál – lesifatan

- *at lesa og skilja ymisk sløg av ótillagaðum gomlum og nýggjari týskum tekstum úr ymiskum tekstsløgum*

Í arbeiðinum við tekstunum skal dentur verða lagdur á orðfeingi í tematiskum og evnisbundnum samanhangum. Fyri at kunna lesa og skilja tekstir er tað grundleggjandi at kenna eina ávísa mongd av orðum. Tí er arbeiði/venjing við orðfeingi ein fortreyt. Afturat hesum er viðkomandi at arbeiða við nøkrum lesisnildum. Her kann arbeiðið verða býtt sundur í áðrenn lesing, lesing og aftan á lesing:

- Áðrenn lesing: tosa um slag av teksti, grundleggjandi orðfeingið í tekstinum og forfatan av evninum
- Undir lesing: lesa virkið við at seta spurningar, notera og kanna ókend orð
- Aftan á lesing: arbeiða við lisna tekstinum, t.e. m.a. at kjakast um innihaldið, umseta brot ella gera stuttan samandrätt.

Í undirvísingini skulu næmingarnir fáa kunnleika til ymisk tekstsløg. Í lærugreinini verður víðkaða teksthugtakið nýtt, sum setur krøv um, at ymiskir miðlar verða nýttir í undirvísingini (sí brot 1.2. á s. 4).

Í námsætlanini er krav um, at tekstirnir eru ótillagaðir, t.e. at ongar broytingar verða gjørdar í tekstinum við tí endamáli at broyta torleikastigið. Tekstir kunnu tó verða gloseraðir, og teir kunnu eisini verða nýttir í úrdragi, um hetta verður gjørt greitt.

2.3. Faklig førleikamál – taluførleikar

- *at taka virknan lut í samskifti og kjaki og greiða frá ymsum sjónarmiðum á týðiligum, samanhangandi og fjølbroyttum týskum*
- *at leggja fram á týskum um kend evni og týskar tekstir, herímillum at viðgera hesar og samanbera við aðrar tekstir við breiðum orðfeingi og nøkulunda rættum týskum máli og tónalagi*

Taluførleikin kann verða vandur í pararbeiði ella í smærri bólum. Slíkt virkseimi er væl egnað til at venja evnini hjá næmingunum at seta orð á hugsanir og menningar á týskum, argumentera fyri sjónarmiðum og byggja upp eina samanhangandi samrøðu.

Munnliga próvtøkan tekur støði í ókendum teksti. Tað er tí eitt gott hugskot eisini at arbeiða ítøkiliga við fríum og spontanum samskifti. Næmingarnir kunnu til dømis svara ókendum spurningum til ein lisnan tekst ella gera smáar samrøður (interviews) við hvønn annan, har tey ikki kenna spurningarnar frammanundan. Viðkomandi er eisini at nýta parafrasering/umorðing sum amboð.

Umráðandi er, at næmingarnir allatíðina venja úttalu og intonatió. Úttaluvenjing er ein natúrligur partur av fleiri av fakligu førleikaøkjunum, serliga í upplestri og samrøðu.

Fyri at lyfta samskiftið upp á A-stig, kunnu næmingarnir arbeiða við sjálvstøðugum framløgum, har tey greiða frá antin persónligum, fakligum ella samfelagsligum viðurskiftum og seta í frásjón.

2.4. Faklig førleikamál – skriviførleikar

- *at orða seg greitt og samanhangandi á skrivligum týskum við breiðum orðfeingi og nøkulunda rættum týskum*

Týskt A - framhaldsmál

Skriving sum arbeiðsháttur hevur stóran týðning fyri máltøku, tí hon mennir málsliga tilvitan, og hetta fremur lesiførleika, tekstfatan og taluførleikar. Í skrivitilgongdini hava luttakararnir tíð at gera sær ómak og hugsa um bendingar o.tíl. og menna á tann hátt fatanina av málbygnaðinum og mállæruna.

Á A-stigi er talan um at skriva um ítøkiligar tekstir við at nýta viðkomandi greiningaramboð og endurgeva úr tekstinum.

Í undirvísingini í týskum framhaldsmáli á A-stigi er umráðandi, at skrivligi parturin hevur ein týðandi leiklut, tí skeiðið endar við skrivligari próvtøku (um lærugreinin verður trekt). Málið er at gera næmingarnar førar fyri at orða seg skrivliga á týskum við einum breiðum orðfeingi og við tryggleika í ortografi, morfologi og syntaksi. “... nøkulunda rættum týskum” er galdandi í parti 5 í skrivligu próvtøkuni, har næmingarnir skulu orða seg frítt á týskum.

Skrivliga próvtøkan metir skriviførleika, lesiførleika, tekstfatan og málsligu vitan næminganna.

2.5. Faklig førleikamál – málfatan

- *at nýta orðabøkur og viðkomandi mállærubøkur*
- *at greina og lýsa týska mállæru og setningsbygnað á føroyskum máli*
- *at seta týskt í samband við føroyskt og onnur mál og nýta millummálsligu vitanina til at menna málið*

Týskt A - framhaldsmál

Endamálið við hesum førleikamálum er at hjálpa næmingunum at síggja mállæru og málbygnað sum eitt amboð til at skilja og brúka týskt mál. Næmingarnir læra at brúka tvímálsligar orðalistar, at avkoda upplýsingar og styttingar í orðabókum og nýta mállæruvirlit sum arbeðsamboð, so at tey gerast meira sjálvstøðug í arbeiðinum við málinum.

Setningsgreining snýr seg um at læra at greina setningar við at áseta orðaflokkar og setningsliðir. Miðað verður ímóti at næmingarnir duga at nýta føroysk og latínsk mállæruheiti. Í sambandi við at setningsgreining verður vand, er viðkomandi at tosa um orðarað.

Millummálslig vitan ella málslig undanvitan er bæði tann málsligi førningur, næmingarnir hava við sær úr øðrum máli/málum, og tann vitan, tey hava oagnað sær í týskum fram til nú. Næmingarnir eiga at verða stuðlaðir í at nýta alt sítt málsliga tilfeingi til at styrkja sínar samskiptisførleikar, lesifatan og

skriviförleikar. Hetta snýr seg um at gera næmingarnar varugar við og tilvitaðar um millummálslig mynstur og málsliga metahugsan, sum kann gera tað bæði lættari og stuttligari at læra eitt nýtt mál.

2.6. Faklig førleikamál – mentanarfatan

- at skilja sosialar atferðarreglur í týskmæltum økjum
- at greiða frá á týskum um týdningarmiklar, útvaldar síður av mentan, søgu og samfelagsviðurskiptum í týskmæltum økjum

Týskt A - framhaldsmál

Undirvísingin kann leggja upp til eitt millummentanarligt samskipti um kropsmál og málburð, tað vil siga bæði nonverbalar og verbalar normar. Í sambandi við kropsmál er viðkomandi at koma inn á ymsar normar viðvíkjandi eygnasambandi, gestikulering og frástøðu millum fólk í samskipti. Í sambandi við normar fyri málburð er viðkomandi at tosa um formligt/óformligt mál, máliskur og orðatøk og kurteisi, t.e. normar fyri virðiligt samskipti.

Arbeitt verður við tekstum, dialogum, myndum og filmum, sum lýsa gerandisdag, mentan og samfelagslig viðurskipti í týskmæltum londum. Næmingarnir verða eggjaðir til at samanbera við egnu mentan og at orða seg á týskum um ymiskt í hesum sambandi. Hetta styrkir bæði mentanarfatanina og førleikan at brúka týskt mál í meiningsfullum samanhangi.

3. Eftirmeting og próvtøka

3.1. Eftirmeting og afturboðan

Aðalmálið við allari undirvísing í øllum skúlaverkinum er, at allir næmingar áhaldandi læra og mennast, og tí eru reglulig eftirmeting og afturboðan um úrtøku og menning næminganna sameindur partur av allari undirvísing í øllum lærugreinum og á øllum stigum í skúlaverkinum.

Støðisnámsætlan

Næmingarnir skulu javnan fáa afturboðan og leiðbeining í sínum arbeiði. Hetta kann eitt nú gerast við javnan at vísa á førleikamálina og at vísa á hóskaði hjálparmiðlar og arbeiðshættir, sum næmingarnir kunnu fáa gagn av. Afturboðanin kann vera munnlig ella skrivlig. Víst verður til leiðbeinandi skjalið ”Leistur – eftirmeting og afturboðan”, sum lærarar kunnu styðja seg til.

Umráðandi er, at lærarin leggur undirvísingina soleiðis til rættis, at næmingarnir fáa bestu fortreytir at læra. Tískil eiga undirvísingargongdir altíð at eftirmetast við tí fyri eyga at betra um undirvísingina.

Víst verður til skjalið “Leistur – undirvísingargongd”.

3.2. Stöðumet, ársmet og royndarmet

Næmingarnir skulu gjögnum skúlaárið hava stöðumet og ársmet eftir galdandi próvtalsstiga. Vanliga fáa næmingarnir stöðumet fyrir jólafrítíðina og fyrir páskafrítíðina og so ársmet við skúlaárslok. Í sambandi við royndir skulu næmingarnir eisini hava royndarmet.

Metini verða givin við stöði í fakligu færleikamálunum og stöðisfærleikunum. Stöðu- og ársmetini eru sostatt meting lærarans av, í hvønn mun næmingarnir í framdum avrikum lúka sett færleikamál, samanborið við franda undirvísing. Royndarmetini verða givin við stöði í ávísum uppgávuorðingum.

Stöðu- og ársmetini skulu lýsa fakliga stöðið í lötuni, tá ið metini verða givin. Talan eigur sostatt ikki at vera um eina meting yvir eitt longri tíðarskeið ella eitt miðal av fleiri avrikum.

Atburður, uppmøting og arbeidssemi eiga í sjálvum sær ikki at vera tikin við í stöðu- og ársmetini.

Ársmetini triðja árið eru endalig og verða sett í prógv næminganna.

3.3. Skrivlig próvtøka á A-stigi - framhaldsmál

Skrivliga próvtøkan varir 5 tímar, og uppgáurnar í próvtøkuraðnum verða settar innan fyri kjarnaøkini í lærugreinini.

Próvtakarinn skal við stöði í einum ella fleiri týskum tekstum svara 5 uppgávum. Herímillum skal próvtakarinn skrivliga á týskum máli viðgera týskan tekst og svara uppgávum um mál og innihald í teksti. Allir hjálparmiðlar eru loyvd, tó ikki umsetingarforrit, sum kunnu umseta heilar setningar úr einum máli í annað. Loyvt er heldur ikki at nýta vitlíki.

Týskt A - framhaldsmál

Próvtøkuuppgávan fevnir um 5 uppgávur, sum próvtakarinn hevur 5 tímar til at svara. Uppgáurnar meta færleika próvtakarans at lesa og skilja ein tekst, teirra málsligu vitan og færleikar í týskum máli umframt teirra evni til á týskum at skriva ein samanhangi og skipaðan tekst við stöði í einum útflyggjaðum teksttilfari.

Í uppgávum 1–4 kunnu hesi mállæruevnini koma fyri: orðflokkar, fyrisetingar, bundin og óbundin kenniorð, fornøvn, fall- og stigbending av lýsingarorðum, genitiv, orðarað, bending av sagnorðum, herímillum reglulig og óreglulig sagnorð, hjálparsagnorð, háttarsagnorð, samansett sagnorð, diatesa, konjunktiv II og víðkað infinitiv. Verða hjálparamboð nýtt í svarinum, skulu hesi verða nevnd sum kelda, tá ið talan er um sitat. Hetta er t.d. galdandi, um siterað verður orðrætt úr eini mállærubók. Kelduávísingar hava eitt tvíbýtt endamál, tí próvtakarinn skal vera tilvitaður um, hvaðani upplýsingarnar verða tiknar, og próvdómarinn skal hava móguleika at eftirkanna nýtsluna av keldum, um uppgávan leggur upp til tað.

Uppgávan 5 fevnir um tvær uppgávur. Uppgávan 5.1 er eitt svar á týskum til eina kravda uppgávu, sum fevnir um at greiða frá um ávísar partar av tekstinum við stöði í givnari uppgávuorðing, meðan uppgávan 5.2 er eitt svar á týskum til eina uppgávu, sum verður vald millum fleiri ymiskar

uppgávumøguleikar. Tá ið tað kemur til teksttilfarið í próvtøkuuppgávuni, er víðkaða teksthugtakið galdandi. Hetta merkir, at tilfarið, ið verður nýtt, m.a. kann fevna um ymisk tekstslø og ljóð-, films- og myndfilur umframt uppgávur, sum geva móguleika fyri at draga vitan úr øðrum fakum inn.

	Uppgáva 1-4	Uppgáva 5
<i>Faklig mál og førleikar</i>	Lesifatan, lesisnildir, tekstfatan, orðfeingi og mállæra	Skrivligur málførleiki
	Uppgáva 1-4	Uppgáva 5
<i>Uppgávur</i>	Uppgávur í tekstfatan og málfatan og mállæruuppgávur, sum taka støði í tilfarinum í uppgávu 5. Dentur á málsliga vitan, málsligar førleikar og evni til at greina og greiða frá mállæruevnum á føroyskum.	Samanhangandi tekstur á týskum við støði í uppgávuspurningum til útflyggjaða teksttilfarið.

Næmingarnir kunnu nýta latínsk og føroysk heiti/styttingar og tekn.

3.3.1. Dømingargrundarlag – skrivlig próvtøka

Í dømingini verður dentur lagdur á, í hvønn mun próvtakarinn lýkur fakligu málini, sum eru sett í lærugreinini. Dentur verður lagdur á, at próvtakarinn dugir at taka týðningarmestu tættirnar burtur úr teksttilfarinum, at orða seg skrivliga á týskum og at skipa og leggja fram eitt innihald. Próvtakarinn skal harumframt vera stinnur í formlæru og orðalagslæru og hava tamarhald á almennum orðatilfari og merkingarlæru.

Givið verður eitt próvtal við støði í einari heildarmeting av samlaða avriki próvtakarans.

Týskt A - framhaldsmál

Fyri at svarið skal vera nøktandi, skulu próvtakararnir fyrst og fremst við viðgerðini av tí, sum uppgávuorðingin krevur, vísa, at tey hava skilt høvuðsinnihaldið í tekstinum. Um tey síðan eru før fyri t.d. at seta tekstin í frásjón ella at leggja fram egin sjónarmið, kann hetta – alt eftir dygd – verða mett jaliga.

Svarið verður tó ikki mett sum ein tulkingaruppgáva, heldur ikki tá ið teksturinn hevur skaldskaparligt eyðkenni. Eru misskiljingar av avgerandi boðskapinum í tekstinum, verður hetta mett neiliga.

Uppgávusvarið skal vera greitt skipað. Svarið skal ikki neyðturviliga fylgja tekstbygnaðinum, men skal verða lagt fram í logiskari og skipaðari røð, uttan órógvandi lop og óneyðugar endurtøkur. Til eitt gott svar hoyrir harumframt ein greiður munur á tí, sum er týðandi, og tí, sum er minni týðandi.

Í uppgávum 5.1 og 5.2 verður dentur lagdur á egna málframleiðslu hjá próvtakaranum, soleiðis at t.d. setningar og tekstbrot, sum eru beinleiðis kopierað úr annaðhvørt tekstinum ella uppgávum 1–4, verða mett neiliga í samlaðu metingini.

Í einum breiðum máli sum týskum er vandi fyri skeivleika í metingini av, hvussu rætt málið í uppgávusvarinum er. Fyri at mótvirka hesum er týðningarmikið at skilja millum tvey sløg av málsligum fyrbrigdum:

1. Málslig fyrbrigdi, sum eru avgerandi fyri eina greiða og ótarnaða fatan av tí skrivaða. Her kunnu, millum fleiri møgulig dømi, nevast: greið marking av grundliði og ávirki, samsvar (kongruensur) millum grundlið og umsøgn, orðarað, gjøgnumskygni í genitivsambondum, modalitetur og kásus í sambandi við mest nýttu fyrisetingarnar við dupultari stýring.
2. Málslig fyrbrigdi, sum hava minni týðning. Her kunnu somuleiðis, millum fleiri møgulig dømi, nevast: kyn og tal hjá navnorðum, sum koma fyri sjáldan, partar av bendingum av lýsingarorðum, í ávísingum kásus í sambandi við fyrisetingar við einkultari stýring og sagnorð, har kásus ikki sæst beinleiðis í setningsgreiningini, umframt stavsetingarligir smálutir.

Talið á villum einsamalt er ikki avgerandi fyri metingina av dygdini í einum svari, men má síggjast í samanhangi við innihaldsliga haldgóðsku og fyllu, herímillum hvussu sjálvstøðug málframleiðslan hjá próvtakaranum er og slagið av villum. Villur innan fyri eitt avmarkað øki mugu metast sum minni týðandi enn villur, sum geva ábendingar um víðfevnda málsliga óvissu.

At svarið er langt, er ikki í sjálvum sær ein fyrimunur. Vavi á uppgávum 5.1 og 5.2 er tilsamans umleið 400 orð uttan sitat. Svarið til uppgávu 5.1 fyllir av natúrligum orsökum meira enn svarið til uppgávu 5.2, tí í uppgávu 5.1 skal ein koma runt í øllum punktum í uppgávuni. Eitt hóskandi tilmæli er umleið 250-300 orð til uppgávu 5.1 og umleið 100-150 orð til 5.2.

3.3.2. Próvtalslýsing – skrivlig próvtøka

Próvtal	Heiti	Lýsing
12	Framúr gott	Skrivliga framsetingin er samhangandi og við einum breiðum orðfeingi. Próvtakarin megnar væl at nýta viðkomandi idiomatikk, morfologi og syntaks við fáum, ótýðandi villum. Innihaldsliga vísir próvtakarin, at hann/hon hevur skilt teksttilfarið væl og dugir at viðgera evnið sjálvstøðugt og taka upp í viðgerðina nærur allar viðkomandi tættir, sum uppgávan leggur upp til.
7	Gott	Skrivliga framsetingin er nøkulunda samhangandi. Próvtakarin megnar rímiliga væl at nýta viðkomandi orðfeingi, idiomatikk, morfologi og

		syntaks. Nakrar villur eru, sum tó ikki órógva samskiptið. Innihaldsliga vísir próvtakarinn sum heild, at hann/hon hevur skilt teksttilfarið og dugir at viðgera evnið sjálvstøðugt og taka upp í viðgerðina nógvar, men ikki allar viðkomandi tættir, sum uppgávan leggur upp til.
02	Nøktandi	Skrivliga framsetingin er rættiliga ósamanhangandi, men sum heild til at skilja. Málið er óneyvt, og fleiri týðandi villur eru. Innihaldsliga vísir próvtakarinn sum heild, at hann/hon hevur skilt høvuðsinnihaldið í teksttilfarinum og megnar at taka uppí viðkomandi tættir, sum uppgávan leggur upp til, í nøktandi vavi.

3.4. Munnlig próvtøka á A-stigi – framhaldsmál

Próvhoyringin varir 30 minuttir, íroknað próvdøming. Fyrireikingartíðin er 60 minuttir, íroknað útflyggjan av tilfari og leiðbeining.

Próvhoyrt verður í ókendum tilfari, og tilfarið skal vera valt soleiðis, at tað í tema ella á annan hátt er knýtt at evnum, sum arbeið hevur verið við í undirvísingini. Mynd kann vera partur av tilfarinum. Orðafrágreiðingar kunnu vera til serliga trupul orð. Próvtøkuspurningurin skal byrja við stuttari leiðbeining á týskum um, hvussu próvtakarinn skal arbeiða við tilfarinum.

Munnliga próvtøkan er tvíbýtt:

- 1. Við støði í einum ókendum teksti á umleið 1½-2 normalsíður skal næmingurin lesa eitt brot upp á týskum. Brotið skal fevna um umleið 70 orð. Próvtakarinn skal greitt fáa at vita, hvønn part talan er um. Próvhoyrarin setir hereftir spurningar á føroyskum til málslig og/ella innihaldslig viðurskipti, ið skulu lýsa próvtakarans fatan av teksti og málbygnaði.*
- 2. Síðani er ein samrøða á týskum millum próvtakara og próvhoyrara um útflyggjaða tekstin, sum eisini verður settur í samband við viðgjørð evni. Próvtakarinn innleiðir samrøðuna við eini stuttari framløgu á týskum um tekstin og evnið.*

Allir hjálparmiðlar eru loyvd, tó ikki umsetingarforrit, sum kunnu umseta heilar setningar úr einum máli í annað. Loyvt er heldur ikki at nýta vitlíki.

Ein normalsíða er 2400 tekn, íroknað millumrúm.

Sami próvtøkuspurningur kann í mesta lagi verða nýttur tvær ferðir í sama flokki/bólki.

Týskt A - framhaldsmál

Ókendi teksturin skal ikki stava frá einum verki, sum er lisið í síni heild ella í brotum í undirvísingini, men kann til dømis vera eitt brot úr einum øðrum teksti eftir sama høvund. Tekstir úr antologium verða fataðir sum sjálvstøðugir tekstir og kunnu tí verða nýttir.

Teksturinn skal vera ótillagaður, t.e. at ongar broytingar verða gjørdar í tekstinum við tí endamáli at broyta torleikastigið. Umráðandi er, at tekstirnir eru eins viðvíkjandi torleikastigi, soleiðis at næmingarnir eru javnsettir. Lættari tekstir (t.d. úr glosseraðum lærubókum) kunnu tí hava sera fáar glosur, meðan torførari tekstir (t.d. greinar av netinum) kunnu hava fleiri glosur. Tekstirnir skulu sostatt glosserast í tann mun, at tað tekur sama næmingi eins langa tíð at lesa allar tekstirnar.

Saman við ókenda tekstinum skulu kelduávísingar verða upplýstar. Reglutøl skulu vera ásett, og upplýst verður, hvat evni, teksturin hevur tilknýti til. Evnini, sum eru grundarlag undir próvtøkuni, skulu í sínari heild fevna um fakligu førleikamálini og kjarnaøkini, sum er sett í lærugreinini. Næmingarnir skulu vita framman undan, hvørji evni verða partur av próvtøkuni.

Vavið á teksttilfarinum er uml. 1,5–2 normalsíður. Áleiðis ásetingin loyvir, at ein víkur smávegis frá hesum – er teksturin styttri enn 1,5 normalsíðu, kann frávikið í mesta lagi vera 5 %. Um teksturin fer upp um 2 normalsíður, skal hetta einans vera fyri at enda ein setning. Mynd kann vera partur av próvtøkutilfarinum. Um myndin er partur av leiðbeinandi spurningunum, og næmingurin skal taka hana við í viðgerðina, telur hon umleið $\frac{1}{4}$ av próvtøkutilfarinum. Um tað stendur næminginum frítt at taka hana við í viðgerðina, telur hon ikki við. Myndin skal tematiskt hanga saman við tekstinum.

Próvtakarin lesur fyrst brotið á 70 orð upp, og síðan kann próvhojrari seta spurningar á føroyskum til bæði málslig og/ella innihaldslig viðurskifti, sum vísa, um próvtakarin hevur skilt kjarnan í tekstinum, og fatan próvtakarns av málbygnaðinum. Tað kann t.d. vera spurningar um, hvussu onkur týðandi setningur verður týddur, ella hvussu ein setningur verður greinaður mállæruliga.

Í framløguni skal próvtakarin viðgera tekstin sambært tí, hann/hon verður biðin um í próvtøkuspurninginum. Umframt tekstin skal próvtøkuspurningurin hava 2-3 leiðbeinandi spurningar til tekstin. Sí dømi niðanfryi.

Dømi

Aufgabe:

=> Bereite eine Präsentation des Textes vor

- Fasse den Text kurz zusammen
- Kommentiere mindestens zwei Textstellen
- Vergleiche den Text mit anderen Texten zu dem Thema X

=> Zusätzlich kannst du relevante Texte aus anderen Themenbereichen miteinbeziehen

Onnur dømi um undirspurningar:

- Kommentiere Zeile X-X: „XXX“ - - - - -
- Kommentiere eventuell einzelne Textstellen
- Charakterisiere X
- Welchen Eindruck hast du von X?
- Beschreibe X
- Analysiere ...
- Interpretiere ...
- Erkläre, wie/warum

Í framløguni skal próvtakarin taka uppí lisnað evnið, sum teksturin er knýttur at. Í samrøðuni millum próvtakaran og próvhoyraran verður nærri komið inn á ymiskt í tekstinum og tilknýtið til lisna evnið.

Leiðbeinandi tíðarbýti til munnligu próvtøkuna:

Tekstur:

Uppllestur og spurningar á føroyskum: 5-8 minuttir

Framløga: 8-10 minuttir

Samrøða: 8-10 minuttir

Í alt: uml. 25 minuttir

Undirvísarin velur próvtøkutilfarið og sendir próvdómara tað til góðkenningar í seinasta lagi 5 yrkadagar fyri próvtøkuna. Próvtøkuspurningarnir verða trektir við lutakasti, tá ið próvtøkan byrjar. Í minsta lagi ein próvtøkuspurningur skal vera til hvørt av evnunum, sum eru partur av próvtøkugrundarlagnum. Hvør próvtakari skal hava minst 4 próvtøkuspurningar at velja í.

Hjálparmiðlar: At allir hjálparmiðlar eru loyvdir vil siga, at próvtakararnir kunnu hava alt undirvísingartilfar við sær inn í fyrireikingina, t.e. egnar notur, egnar uppgávur, lisnar tekstir, ástøðiligar frymlar, orðalistar, lærubøkur, mállærubøkur og orðabøkur. Loyvt er ikki at nýta umsetingarforrit, og avrikið skal vera sjálvstøðugt, so tí er vitlíki heldur ikki loyvt at nýta. Próvtakarunum er ikki loyvt at samskifta við umheimin í fyrireikingini.

Undir próvhoyringini kann próvtakarin einans nýta notur, sum hann/hon hevur gjørt í fyrireikingini.

Skilagott er, at næmingarnir í undirvísingini verða kunnaðir um dømi um próvtøkutekstir, so at tey kenna útsjónd, longd og torleikastigið á próvtøkutekstum, og at tey í undirvísingini fáa høvi at arbeiða undir líknandi treytum sum til próvtøku. Soleiðis fáa tey eina fatan av, hvat tey megna innan fyri givnu tíðaravmarkingar.

3.4.1. Dømingargrundarlag – munnlig próvtøka

Í dømingini verður dentur lagdur á, í hvønn mun próvtakarin lýkur faklig mál, sum eru sett í lærugreinini. Próvtakarin skal við støði í fakligari tilgongd sýna evni til sjálvstøðugt á týskum at leggja fram og viðgera tilfar við støði í einum próvtøkuspurningi. Próvtakarin skal vísa, at hann/hon dugir at taka fram týðandi tættir í tilfarinum og seta teir í samband við tættir í undirvísingini. Evnini at samskifta á týskum verða vektað hægst. Samanhangandi málburður á týskum er meira umráðandi enn lýtaloyssi í smálutum.

Givið verður eitt próvtal við støði í einari heildarmeting av samlaða avriki próvtakarans.

Týskt A - framhaldsmál

Tá ið próvtøkan verður mett, er týðningarmikið at leggja dent á tað, sum próvtakarin dugir, og ikki einans á villur og manglar. Heildarmetingin hevur størri týðning enn einstakir smálutir.

Dentur verður serliga lagdur á, at próvtakarin:

- lesur við góðari og skilligari úttalu
- vísir kunnleika til týskan málbygnað
- skilir yvirskipaðu heildina í tekstinum
- nýtir viðkomandi greiningaramboð
- sjálvstøðugt megnar at skipa framløguna
- setir tekstin í frásjón til lisin evni.

3.4.2. Próvtalslýsing – munnlig próvtøka

Próvtal	Heiti	Lýsing
12	Framúr gott	Próvtakarin leggur fram og samtalar á einum greiðum, fjølbroyttum og málsliga røttum máli. Framløgan er sjálvstøðug, væl lögð til rættis, og vísir sera gott innlit í viðgjørda evnið. Bæði í framløgu og samrøðu hevur próvtakarin eitt gott alment og fjølbroytt orðfeingi. Próvtakarin hevur skilt tekstin og evnið væl, hann/hon dregur inn viðkomandi tættir í viðgerðina og setur evnið í størri høpi. Samrøðan gongur væl, próvtakarin fatar sær lættliga í samrøðuni, er greiður og sjálvstøðugur. Upplesturin er flótandi, úttalan sera góð og skillig, og próvtakarin vísir breiða málfatan.
7	Gott	Próvtakarin leggur fram og samtalar á einum greiðum máli, sum tó er minni flótandi og hevur ávís lýti málsliga. Framløgan er samanhangandi og nøkulunda væl lögð til rættis og vísir heilt gott innlit í viðgjørda evnið, men er í minni mun sjálvstøðug. Bæði í framløgu og samrøðu hevur próvtakarin eitt rímliga alment og fjølbroytt orðfeingi. Próvtakarin hevur í stóran mun skilt tekst og evni og dregur í ávísan mun viðkomandi tættir inn í viðgerðina. Upplesturin er rímliga flótandi, tó ikki heilt neyvur og við einstøkum villum, úttalan er góð og skillig, og próvtakarin vísir góða málfatan.
02	Nøktandi	Próvtakarin leggur fram og samrøður á einum skilligum, men ikki serliga greiðum máli, og rættiliga nógvar málsligar villur koma fyri. Framløgan er heldur trilvandi og hongur ikki væl saman. Próvtakarin vísir innlit í viðgjørda evnið, men megnar bert í lítlan mun at draga tað inn í

		framlöguna. Samrøðan um evnið gongur trekt, men ber til. Upplesturinn er óneyvur, og próvtakarin vísir málfatan í skerdan mun.
--	--	--

4. Ársættlan og undirvísingargongdir

Tíðliga í skúlaárinum skal ársættlanin fyri lærugreinina vera tøk. Ársættlanin er eitt yvirskipað skjal við yvirliti yvir ráðlagdar undirvísingargongdir fyri skúlaárið.

Lærarin skal so hvørt í undirvísingini gera ítøkiligar lýsingar av hildnum undirvísingargongdum. Nakað fyri skúlaárslok skulu undirvísingargongdirnar fyri farna skúlaár skrivast lídnar. Endamálið við undirvísingargongdunum er at skjalfesta, at undirvísingin hevur lokið krøvini í galdandi námsættlanum. Undirvísingargongdirnar eru eisini støði undir munnligu próvtøkuni og verða latnar próvdómara.

Víst verður til skjølini: “Leistur – lestrarættlan fyri lærugrein” og “Leistur – undirvísingargongd”.